

ศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มาบูชาสักการะ
พระพุทธเจ้าโกษชัยคุรุไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ)
วัดสมเด็จจุเรียมเมือง จังหวัดเลย

A Study on the Faith of People Who Come to Worship the Buddha
Phaisachaya Guru Vaidunyaprabha, Physician (Phra Kring Pawaret)
at Somdet Phu Ruea Ming Mueange Temple, Loei Province

อินทรศักดิ์ เทียมเสวต*

Intarasak Tiamsawate

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Arts (Buddhist Studies) Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร

Phramaha Somboon Vuddhikaro**

อรชร ไกรจักร

Orachorn Kraichakr***

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: intarasak1563@gmail.com

Received: February 14, 2023

Revised: April 20, 2023

Accepted: April 22, 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มาบูชาสักการะพระพุทธเจ้าโกษชัยคุรุไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จจุเรียมเมือง จังหวัดเลย” นี้ มีวัตถุประสงค์ ๒ ข้อ คือ (๑) เพื่อศึกษาความเป็นมาและความเป็นสำคัญของพระโกษชัยคุรุที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

* นายอินทรศักดิ์ เทียมเสวต Mr.Intarasak Tiamsawate นิสิตปริญญาโท, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Master of Arts Program in Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รศ.ดร. Phramaha Somboon Vuddhikaro, Assoc.Prof.Dr. ประธานคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ Chief of Thesis Supervisor Committee.

*** ผศ.ดร.อรชร ไกรจักร Asst.Prof.Dr.Orachorn Krichackra คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ Thesis Supervisor Committee.

มหายาน (๒) เพื่อศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มานุชาสักการะพระไภษัชยคุรุประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมือง จังหวัดเลย งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ในพื้นที่ วัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมือง จังหวัดเลย และประชาชนโดยรอบพื้นที่ใกล้เคียง กลุ่มเป้าหมายจำนวน ๓๐ คน ผลการวิจัย พบว่า (๑) ความเป็นมาและความสำคัญของพระไภษัชยคุรุที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มหายาน ปรากฏหลักฐานไว้ซึ่งความศรัทธา นิยมสร้างพระพุทธรูปพระไภษัชยคุรุ พุทธกับตำนานพระกริ่งในความเชื่อของการรักษาโรค พุทธลักษณะเป็นที่พึ่งทางใจของผู้สร้างและประชาชนผู้มีความศรัทธาสักการะ สร้างพระกริ่งด้วยสำนึกเกิดขึ้นในหลายสำนัก (๒) ความศรัทธาของประชาชนที่มานุชาสักการะพระพุทธรูปเจ้าพระไภษัชยคุรุประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) พบว่า ประชาชนมีความศรัทธาสนใจประวัติการสร้างพระพุทธรูปใหญ่นิยมไหว้พระทำบุญมีโอกาสสัมผัสธรรมชาตของวัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมืองสถาปัตยกรรมวิจิตรงดงามของโบสถ์ไม้สักแกะสลักทั้งหลัง ตั้งโดดเด่นท่ามกลางขุนเขาและสายหมอก อีกทั้งยังเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปเจ้าพระไภษัชยคุรุไวฑูรยประภา จอมแพทย์ บรรจุองค์พระบรมสารีริกธาตุ ให้ประชาชนได้ไปกราบไหว้สักการะขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล ด้วยความศรัทธาของประชาชนนี้ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดเลย

คำสำคัญ: ความศรัทธา; พระพุทธรูปเจ้าพระไภษัชยคุรุไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ); วัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมือง; จังหวัดเลย

Abstract

This research entitled “A Study the Faith of People who come to worship Buddha Phaisachaya Guru Vaidunyaprabha, Physician (Phra Kring Pawaret) at Somdet Phuruea Ming Mueang Temple Loei Province” has two objectives: (1) to study the background and importance of Buddha phaisachaya guru in Mahayana Buddhist scriptures, (2) to study faith of people who come to worship Buddha Phaisachaya Guru Vaidunyaprabha, physician (Phra Kring Pawaret) at Somdet Phuruea Ming Mueang temple lovi province. This research is qualitative research. I studied scriptures and interviewed 30 people in the field of Somdet Phuruea Ming Mueang temple.

The findings of the study demonstrated that (1) Buddha Phaisachaya Guru and Phrakring are similar. Faithful people believe that the Buddha Phaisachaya guru can heal diseases, therefore people worship and concentrate the Phaisachaya Buddha. Buddha Phaisachaya is built extensively. (2) People are interested in the story of building

great Buddha image, make merit at the temple. Somdet Phuruea Ming Mueang temple are placed amongst the mountains. Buddha Phaisachaya Guru Vaidunyaprabha is its chapel, which is architectonically beautiful. For that, the faithful people come to adore Buddha Phaisachaya Guru Vaidunyaprabha at Somdet Phuruea Ming Mueang temple Loei province, as a result, tourism in the province Loei is good.

Keywords: Faith; Buddha Phaisachaya Guru Vaidunyaprabha; Physician (Phra Kring Pawaret); Somdet Phu Ruea Ming Mueange Temple; Loei Province

บทนำ

ความศรัทธาในพระพุทธรูปเจ้าไตรสรณ์พระธรรมอันประเสริฐ ทรงแสดงอัมมจักกัปปวัตตนสูตรให้แก่เหล่าปัญจวัคคีย์ โภกตัญญูผู้เป็นหัวหน้าเมื่อฟังธรรมนั้นแล้วได้ดวงตาเห็นธรรม ทูลขออุปสมบทเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา^๑ ความศรัทธาในไตรสรณคมน์ เมื่อประชาชนระลึกก่อให้เกิดความศรัทธาปสาทะชวนใจอยากรับธรรมปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นออกจากทุกข์ในวัฏฏสงสาร เป็นเหตุให้เข้าถึงนิพพานความเชื่อหรือศรัทธาพระรัตนตรัย ชาวพุทธพึงระลึกตระหนักอยู่คู่กับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องชักนำอันแรกให้เกิดไตรสรณคมน์ หรือเป็นพุทธศาสนิกชนผู้นับถือพระพุทธศาสนา คือ สิ่งที่เกิดขึ้นในใจ ๒ อย่าง ได้แก่ ศรัทธา กับ ปสาทะ ศรัทธาแปลว่าความเชื่อ ปสาทะ แปลว่า ความเลื่อมใส ศรัทธาที่ไม่ถูกต้องอาจเป็นอันตรายแก่การนับถือพระพุทธศาสนา เมื่อศรัทธาไม่ถูกต้อง ปสาทะ ก็ไม่ถูกต้องเหมือนกัน ความศรัทธาหรือความเชื่ออย่างถูกต้อง^๒ ศรัทธา คือ ธรรมชาติที่มีความเชื่อและความเลื่อมใสในพระพุทธรูปพระธรรม พระสงฆ์ตามความเป็นจริง เชื่อในกรรมและผลของกรรม^๓

ปรากฏการณ์สังคมไทยมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์นิยมบูชาหามาไว้ที่บ้านตนไว้ที่ชุมชนหรือที่หน่วยงานรวมถึงองค์กร นั่นคือ เครื่องรางของขลัง พระเครื่อง สำหรับพระเครื่องที่มีผู้นิยมและเสาะแสวงหามากที่สุดองค์หนึ่งคือ พระรอดมีอายุพันกว่าปี นอกจากนั้นในบรรดาพระเครื่องที่มีผู้นิยมสูงสุดในปัจจุบันยังคงเป็นพระเบญจภาคีประกอบด้วยพระสมเด็จฯ พระนางพญาพิษณุโลก พระรอดวัดมหาวัน พระกำแพงซุ้มกอ และ พระผงสุพรรณบุรี ซึ่งนับวันจะหาของจริงยากขึ้นทุกวัน พระเครื่องที่นิยมรอง

^๑ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑-๑๘/๑-๒๕.

^๒ สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน), **หลักพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๕๗-๑๕๘.

^๓ พระครูปลัดวิสุทธิ คุตตชโย, **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมชั้นจุฬารัตนิกมิตติ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนาเพรสจำกัด [Tana Press Cos.,Ltd], ๒๕๖๔), หน้า ๖๔.

ลงมามีหลายประเภทเช่นพระปิดตา พระหลวงพ่อดำ เป็นต้น ราคาพอหาเช่าซื้อกันได้บ้าง ไม่กี่ปีที่ผ่านมาข้าพเจ้ามี “พระกริ่ง” องค์หนึ่งมีการเช่าซื้อกันในราคาสูงถึงสามสิบล้านบาท เป็นพระกริ่งปวเรศสร้างโดยสมเด็จพระสังฆราชเจ้ากรมพระยาปวเรศวริยาลงกรณ์ วัดบวรนิเวศวิหาร^๔ หรือที่มีชื่อเรียกว่า พระไภษัชยคุรุพุทธะ

พระไภษัชยคุรุพุทธะมีความเป็นมาอย่างไร เมื่อได้ค้นหาในหนังสือ “พระชินพุทธหำพระองค์” พบว่า พระพุทธเจ้าในรูปกายทิพย์ ตามคติของมหายานและวัชรยานระบุ มี ๕ พระองค์ คือ

- ๑) พระอักโษภยพุทธะ ๒) พระรัตนสัมภพพุทธะ
- ๓) พระอมิตาภพุทธะ ๔) พระอโฆสิทธิพุทธะ
- ๕) พระไวโรจนะพุทธะ^๕

จากการศึกษาพบว่า ในหนังสือมีคำอธิบายเกี่ยวกับพระรัตนสัมภพพุทธะ คือ พระไภษัชยคุรุพุทธะเป็นพระพุทธเจ้าที่ชาวทิเบตให้ความเคารพเป็นพิเศษในด้านคติความเชื่อเรื่องพระพุทธเจ้าแห่งการรักษายาบาล ทรงรักษาโรคได้ทุกชนิด รวมทั้งโรคสำคัญคือ “อวิชชา” ในไภษัชยคุรุไวฑูรยประภาตถาคตสูตรได้อธิบายถึงปณิธานของพระองค์ที่ขอให้สรรพสัตว์ปราศจากโรคภัยทั้งปวงในรูปสักการะถ้าเป็นพระพุทธเจ้าสามพระองค์ มักประทับอยู่เบื้องซ้ายของพระศากยมุนีพุทธะและเสด็จประทับทางทิศตะวันออกตรงข้ามกับพระอมิตาภพุทธะ มีพระวรกายสีน้ำเงิน ปัจจุบันมีประดิษฐานอยู่ที่ “วัดมังกรกมลาวาส” หรือ ที่รู้จักกันนาม “วัดเล่งเน่ยยี่” ดังนั้น พระไภษัชยคุรุพุทธะ จึงมีบทบาทสำคัญเป็นพระพุทธรูปที่ชาวพุทธมหายานให้ความเคารพบูชาจนถึงปัจจุบัน^๖ ด้วยเหตุดังกล่าวในเรื่องความศรัทธา ความเชื่อขยายผลมาถึงวัดสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิ่งเมือง ตั้งอยู่ที่บ้านป่าจันทม หมู่ที่ ๖ ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ตามหนังสือประกาศสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เรื่อง ตั้งวัดในพระพุทธศาสนา ความว่า “...อาศัยความตาม ข้อ ๔ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๓) ออกความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงประกาศตั้งเป็นวัดขึ้นในพระพุทธศาสนา มีนามว่า “วัดสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิ่งเมือง” ตั้งแต่วันที่ ๑๕ เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐...”^๗

โดยพระราชปณิธานสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ให้สร้าง “พระพุทธเจ้าไภษัชยคุรุไวฑูรยประภาจอมแพทย์” องค์ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ที่วัดสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิ่งเมือง บ้านป่าจันทมหมู่ที่ ๖

^๔ อภิเดช อาภากร, สุตยอตพระกริ่งยอดนิม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

^๕ สุมาลี มหณรงค์ชัย, พระชินพุทธหำพระองค์, (กรุงเทพมหานคร: ส่องสยาม, ๒๕๔๓), หน้า ๘.

^๖ ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, ไภษัชยคุรุไวฑูรยประภาตถาคตสูตร, (กรุงเทพมหานคร: ส่องสยาม, ๒๕๕๔), หน้า

^๗ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ (เอกสารอัดสำเนา).

ตำบลหนองบัว อำเภอกุเรื่อ จังหวัดเลย ได้ก่อสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๑ โดยได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้า และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นจำนวน ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งล้านบาทถ้วน) โดยมีรับสั่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย นายกำเกิง สุรการ ในสมัยนั้นเป็นผู้ควบคุมดูแลการก่อสร้างสำนักสงฆ์แห่งนี้ในเนื้อที่ ๕๐ ไร่ แต่หาซื้อที่ดินไม่ได้ตามพระราชประสงค์ นายอุดม สุทธงา (ด้วง) อดีตสารวัตรกำนันตำบลหนองบัว กิ่งอำเภอกุเรื่อ สมัยนั้นจึงได้สละที่ดินส่วนตัวให้สร้างวัดจำนวน ๔ ไร่ และขายให้อีกจำนวน ๑๖ ไร่ โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดเลย นายกำเกิง สุรการ ได้นำที่ดินแปลงนี้ขึ้นเป็นเอกสารสิทธิ์ ที่ดินไว้ในชื่อของท่านเองและได้ถ่ายโอนภรรยาและบุตรสาวไว้เพื่อจักได้ขออนุญาตสร้างวัดต่อไป^๔

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาและความเป็นสำคัญของพระไผ่ซำชัยครูที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน และ ศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มานุชาสักการะพระพุทธรูปเจ้าพระไผ่ซำชัยครูไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จพระกุเรื่อ มิ่งเมือง ตำบลหนองบัว อำเภอกุเรื่อ จังหวัดเลย

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความเป็นสำคัญของพระไผ่ซำชัยครูที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน

๒. เพื่อศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มานุชาสักการะพระไผ่ซำชัยครูไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จพระกุเรื่อ มิ่งเมือง จังหวัดเลย

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและสัมภาษณ์ โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระไผ่ซำชัยครูที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ๒ ประเด็น คือ ความเป็นมาความเป็นสำคัญของพระไผ่ซำชัยครูที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน และความศรัทธาของประชาชนที่มานุชาสักการะพระพุทธรูปเจ้าไผ่ซำชัยครูไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จพระกุเรื่อ มิ่งเมือง ตำบลหนองบัว อำเภอกุเรื่อ จังหวัดเลย กำหนดผู้ให้ข้อมูล ๒ กลุ่ม จำนวน ๓๐ คน คือ (๑) ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณรอบวัดกุเรื่อ มิ่งเมือง ตำบลหนองบัว อำเภอกุเรื่อ จังหวัดเลย (๒) นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวัดกุเรื่อ มิ่งเมือง ขอบเขตด้านพื้นที่ วัดสมเด็จพระกุเรื่อ มิ่งเมือง ตำบลหนองบัว อำเภอกุเรื่อ จังหวัดเลย โดยอาศัยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) จะศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณ-

^๔ พระครูบริหารกิจจาทร เจ้าคณะอำเภอกุเรื่อ (ธรรมยุต) ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ (เอกสารอัดสำเนา).

ราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ คัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา งานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ และ หนังสือวิชาการ พร้อมทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเป็นข้อมูลองค์ประกอบเพื่อการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อที่หนึ่ง และ ข้อที่สอง ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับ ดังนี้

๑. ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์ และจัดเรียงเรียงข้อมูลที่ได้มาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา และข้อมูลในชั้นปฐมภูมิ ทุตติภูมิ เพื่อศึกษาความเป็นมาและความเป็นสำคัญของพระโฆษชยคุรุที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย

๓. กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ๒ กลุ่ม จำนวน ๓๐ คน คือ (๑) ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณรอบวัดภูเรือมิ่งเมือง ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย (๒) นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวัดภูเรือมิ่งเมือง ขอบเขตด้านพื้นที่ วัดสมเด็จพระภูเรือมิ่งเมือง ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย

๔. กำหนดเครื่องมือวิจัย และออกแบบคำถามเพื่อทำการสัมภาษณ์ ต่อจากนั้นจึงนำไปตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ ๓ รูป/คน

๕. ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ เก็บรวบรวมข้อมูล ในข้อหนึ่งและข้อสองเพื่อทำการวิเคราะห์ความศรัทธาของประชาชนที่มาบูชาสักการะพระโฆษชยคุรุไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จพระภูเรือมิ่งเมือง จังหวัดเลย และความเป็นมาและความเป็นสำคัญของพระโฆษชยคุรุที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน มีความเหมือนและความต่างกันอย่างไรในมิติความศรัทธา

๖. ทำการวิเคราะห์ เพื่อนำมาสรุปในบทที่ ๔

๗. สรุป และรายงานผลการศึกษาอภิปรายผลในบทที่ ๕ ในขั้นตอนสุดท้ายนี้ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปผลการวิจัยเป็นองค์ความรู้ใหม่อย่างสมบูรณ์ และเสนอแนะผลที่ได้จากการวิจัย และเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

ความสำคัญพระโฆษชยคุรุ หมายถึง พระพุทธเจ้าที่ประทับอยู่ในพุทธเกษตรด้านทิศตะวันออก ทรงคุณสมบัตินด้านการแพทย์ และคำว่า“พระโฆษชยคุรุ”นี้ ในบริบทของคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาหายาน พบหลักฐานไว้ซึ่งความศรัทธานิยมสร้างพระพุทธรูปพระพุทธรูปพระโฆษชยคุรุไวฑูรยกับตำนานพระกริ่งในความเชื่อของการรักษาโรค พุทธลักษณะเป็นที่พึงทางใจของผู้สร้างและประชาชนผู้มีความศรัทธาสักการะ สร้างพระกริ่งเกิดขึ้นจากความสำนึกศรัทธานิยมสร้างเพื่อบูชาในหลายสำนัก

ความเป็นมาในการสร้างพระพุทธรูปเจ้าโกษาขยาครุไวฑูรย์ประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) หมายถึงพระพุทธรูปปางจอมแพทย์สูง ๑๓ ศอก กว้าง ๙ ศอกเศษ ประดิษฐานอยู่ที่วัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมือง อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย และ คำว่า “พระพุทธรูปเจ้าโกษาขยาครุไวฑูรย์ประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ)” นี้ มีวัตถุประสงค์ในการตั้งชื่อตามหนังสือประกาศสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เรื่อง ตั้งวัดในพระพุทธศาสนา ความว่า “...อาศัยความตาม ข้อ ๔ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๓) ออกความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ และด้วยความเห็นชอบของมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงประกาศตั้งเป็นวัดขึ้นในพระพุทธศาสนา มีนามว่า “วัดสมเด็จภูเรือ” ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป ขอให้วัดสมเด็จภูเรือ สถิตสถาพรตลอดกาลนาน ประกาศ ณ วันที่ ๔ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐...

ความศรัทธาของประชาชนที่มานุชาสักการะพระพุทธรูปเจ้าโกษาขยาครุไวฑูรย์ประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) พบว่า ประชาชนมีความศรัทธาสนใจศึกษาเชิงพุทธศิลป์ประวัติการสร้างพระพุทธรูปใหญ่ เรียนรู้ถึงคุณค่าแท้ในพุทธลักษณะเป็นที่พึงทางใจ หัวใจสำคัญสองด้านต่อมุมมองของประชาชนที่ผ่านการศึกษาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา งานวิจัย บทความและการสัมภาษณ์ ดังนี้

๑. สำคัญด้านสุขภาพสามารถรักษาโรค ป้องกันโรคร้ายได้ พระกริ่งเมื่อบูชาไว้ประจำบ้าน ประจำตัวก็จะเป็นที่พึงทางใจ ไม่ให้หลงไหลไปในทางที่ผิด โดยมีรากของความโลภ ความโกรธ ความหลง ด้วยความสำคัญความศรัทธา ความเชื่อที่ว่าพระพุทธรูปเจ้าโกษาขยาครุไวฑูรย์ประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) เป็นความเชื่อของนิกายสุขาวดี

๒. สำคัญด้านการเป็นที่พึงทางใจ ด้วยพระมหาปณิธานของพระพุทธรูปเจ้าโกษาขยาครุไวฑูรย์ประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) และพุทธลักษณะที่งดงาม อ้างอิงแนวคิดพระพุทธศาสนาเถรวาท เพื่ออธิบายเรื่องความศรัทธาของประชาชนประเด็นของความเป็นมาของประวัติวัดภูเรือ เห็นคุณค่าความสำคัญพระพุทธรูปเจ้าโกษาขยาครุไวฑูรย์ประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) ประดิษฐานอยู่ ณ วัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมือง จังหวัดเลย ในองค์ประกอบทางพระพุทธศาสนาอยู่ ๕ ด้าน คือ ศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ศาสนพิธีและศาสนธรรม

อีกทั้งอธิบายความศรัทธาที่ได้มาจากคำสัมภาษณ์ประชากร ๓๐ คน ตามลำดับดังนี้

๑. ศาสนธรรม เป็นหลักฐานแสดงถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและได้สืบทอดจากพุทธกาลถึงปัจจุบัน บริเวณพื้นที่ ณ วัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมือง จังหวัดเลย คือองค์พระพุทธรูปองค์ใหญ่ ผู้สร้างมีเจตนารมณ์สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นที่พึงทางใจ ประชาชนขอพรอธิฐานถึงความไม่มีโรคร้ายเพื่อพุทธนุสติ

๒. ศาสนสถาน บริเวณวัดสมเด็จภูเรือมิ่งเมือง จังหวัดเลย ได้ออกแบบกิจกรรมและสถานที่ไต่ดงาม สะอาด ผู้เดินทางไปถึงสถานที่บริเวณนั้น เกิดจิตศรัทธาบำเพ็ญ ทาน ศีล ภาวนา (ยกมือไหว้) ขอพร การค้าเจริญรุ่งเรือง ประชาชนบางกลุ่มใส่ชุดขาวรวมตัวกันมานั่งเจริญกรรมฐาน ด้วยความสงบ

การจัดระบบการจราจร และ อำนวยความสะดวกเป็นไปด้วยการแสดงออกให้ผู้ที่เดินทางมา สำนักศรัทธาเคารพ สถานที่

๓. ศาสนวัตถุ สถานที่ที่ได้อบรมคือประติมากรรมทั้งดงาม

๔. ศาสนบุคคล กล่าวคือองค์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นพระมหากษัตริย์ไทย รัชกาลที่ ๙ แห่งราชวงศ์จักรี

๕. ศาสนพิธี จัดให้มีพิธีทางศาสนากิจกรรมตามปฏิทินประจำปีถือว่าเป็นสถานที่บุญวิธี ทานวิธี บุญกรียา นอกจากนี้ สิ่งที่เป็นหลักคิดทางพระพุทธศาสนา คือ พุทธปรัชญาที่ค้นพบ “ความไม่มีโรคเป็นลาภ อันประเสริฐ” พระโฆษชัยคุรุมีความสำคัญในเรื่องความเชื่อความศรัทธาในคุณค่าด้านการแพทย์ ในพระพุทธศาสนา พระโฆษชัยคุรุเป็นพระพุทธเจ้าทางการแพทย์ เพราะพระองค์สามารถรักษาโรคของสรรพสัตว์ไม่ว่าจะเป็นโรคทางกายได้แก่ความเจ็บป่วยหรือโรคทางใจ โดยมีรากของ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ฉะนั้นความเชื่อว่ามีพระโฆษชัยคุรุเป็นความเชื่อของนิยายสุขาวดี

กล่าวได้ว่าพระโฆษชัยคุรุที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนามหายานมีประวัติความเป็นมา ความศรัทธา ความสำคัญ แนวคิดตามคัมภีร์พระพุทธศาสนามหายาน อธิบายไว้ว่า “พระมหาปณิธาน ๑๒ ของพระโฆษชัยคุรุ จะมุ่งเน้นเป็นไปที่การช่วยเหลือสรรพสัตว์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้บรรลุโพธิญาณ ช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ ความเจ็บป่วยและบ่วงแห่งมาร” พัฒนาความศรัทธาส่งต่อประชาชนในหลายพื้นที่ หลายสำนัก โดยเฉพาะชาวพุทธศาสนิกชนมหายาน ให้ความสำคัญสร้างพระพุทธเจ้าพระโฆษชัยคุรุพุทธะ ผสมผสานตำนานพระกัริง พระมหาปณิธานของพระโฆษชัยคุรุ ปางของพระพุทธรูป ประวัติการสร้างพระกัริงขยายความเชื่อความสำคัญนี้แผ่เข้าไปในประเทศไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาท ขยายผลความสำคัญความศักดิ์สิทธิ์ให้ประชาชนที่ศรัทธาสนใจบูชาและมีความต้องการบูชากันมากขึ้น ราคาสูงขึ้นและพัฒนาเป็นพุทธพาณิชย์ในปัจจุบัน ในหนังสือ “สุดยอดพระกัริงยอดนิม” มีบันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า “พระกัริง” นั้น ทราบกันดีโดยทั่วไปว่าเป็นพระพุทธปฏิมาเนื้อโลหะขนาดเล็ก ย่อมในองค์พระบรรจุเม็ดกัริง เมื่อเขย่าจะมีเสียงดัง พุทธลักษณะเป็นพระพุทธรูปลอยองค์ ประทับนั่งบนฐานบัวสองชั้น เนื้อโลหะผสม สีออกแดง เหลือง ดำเรียกกันว่าเนื้อสำริด หรือ นวโลหะ แนวคิดฝ่ายมหายานเรื่องพระโฆษชัยคุรุไวฑูรย์ประภาจอมแพทย์มีปรากฏตามที่ท่านนาคารชุน ได้กล่าวไว้ในทวาทศนิกายศาสตร์ “มหายาน เป็นยานอันประเสริฐกว่ายานทั้งสองคือสาวกยานและปัจเจกยาน ความศรัทธาของผู้มาบูชาให้พระทำบุญมีโอกาสสัมผัสธรรมชาติของวัดสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณแห่งเมืองสถาปตยกรรมวิจิตรดงามของโบสถ์ไม้สักแกะสลักทั้งหลัง ตั้งโดดเด่นท่ามกลางขุนเขาและสายหมอก อีกทั้งยังเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธเจ้าโฆษชัยคุรุไวฑูรย์ประภาจอมแพทย์ บรรจุงองค์พระบรมสารีริกธาตุ ให้ประชาชนได้ไปกราบไหว้สักการะขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล

อภิปรายผล

ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนดไว้ จึงทำให้ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยตามที่นำเสนอในเบื้องต้น ประกอบการศึกษาในพื้นที่จริง ผลการวิจัยเรื่อง “ศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มานุชาสักการะพระพุทธรูปเจ้าโสมนัสสุวัชรพรหมมุนี (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จังหวัดเลย)” มีความสอดคล้องกับความเป็นมาและความสำคัญของพระโสมนัสสุวัชรพรหมมุนีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มหายาน และเนื้อหาของตำรางานเขียนบทความ งานวิจัยที่ได้ทบทวนวรรณกรรมไว้ในบทที่ ๒ แล้วนั้น สิ่งที่แตกต่างกันไปจากคัมภีร์แนวทางพระพุทธศาสนา คือประวัติความเป็นมาความศรัทธาสถาปัตยกรรมที่วิจิตรบรรจงก่อสร้างพระกริ่งปวเรศองค์ใหญ่ที่สุดในโลกด้วยความงดงาม ถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทำให้ประชาชนตลอดจนพุทธศาสนิกชนทั่วไป เกิดความเคารพ เลื่อมใส และศรัทธาเป็นอย่างมาก วัดสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ มีสถาปัตยกรรมก่อสร้างด้วยความงดงามรวมทั้งมีทัศนียภาพที่สวยงาม มีความเหมาะสมกับประชาชนที่นิยมท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม

บทสรุป

แนวคิดฝ่ายมหายานให้ความสนใจเรื่องพระโสมนัสสุวัชรพรหมมุนี มีข้อความปรากฏตามที่ท่านนาคคารุณ ได้กล่าวไว้ในทวาทศนิกายศาสตร์ “มหายาน เป็นยานอันประเสริฐกว่ายานทั้งสอง คือสาวกยานและปัจเจกยาน ความศรัทธาของผู้มานุชาไหว้พระโสมนัสสุวัชรพรหมมุนี ถือเป็นสิริมงคลได้ทำบุญ ชมสิ่งแวดล้อมโดยรวมที่ร่มรื่นพร้อมสัมผัสธรรมชาติในบริเวณรอบวัดสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จังหวัดเลย) นับเป็นสถาปัตยกรรมวิจิตรงดงามของโบสถ์ไม้สักแกะสลักทั้งหลัง ตั้งโดดเด่นท่ามกลางขุนเขาและสายหมอก อีกทั้งยังเป็นที่ประดิษฐาน พระพุทธรูปเจ้าโสมนัสสุวัชรพรหมมุนี จอมแพทย์ บรรพบุรุษพระบรมสารีริกธาตุ ให้ประชาชนได้ไปกราบไหว้สักการะขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล สิ่งสำคัญพระพุทธรูป เกื้อกูลความศรัทธาในพระรัตนตรัย ออกแบบศิลปะสร้างสรรค์ ประชาชนไปท่องเที่ยวถ่ายภาพเผยแพร่ ทำให้ผู้ได้เห็นวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามของชาวพุทธ เป็นการส่งเสริมช่วยค้ำจุนพระพุทธศาสนา ความศรัทธาจึงเป็นแรงผลักดันให้เกิดคุณธรรมสามารถโน้มน้าวจิตใจของประชาชนใกล้ชิดพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุแห่งความศรัทธาของประชาชนนี้ ส่งผลให้ส่งเสริมรายได้เศรษฐกิจการท่องเที่ยว จังหวัดเลย

ข้อเสนอแนะ

คณะกรรมการวัดและผู้บริหารจัดการดูแล ควรศึกษาความศรัทธาของประชาชนที่มาบูชาสักการะ พระพุทธเจ้าโกษชัยคุรุไวฑูรยประภาจอมแพทย์ (พระกริ่งปวเรศ) วัดสมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จังหวัดเลย ถึงความศรัทธาและความต้องการในมิติต่าง ๆ รอบบริเวณสถานที่ เพื่อเป็นไปเพื่อการพัฒนาสถานที่แห่งนี้ไว้จากฐานสู่รุ่ม นับเป็นประวัติศาสตร์ หลักคิดแนวทางในการมีที่พึ่งทางใจให้ประชาชนในพื้นที่ และ นักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาพุทธศิลป์ในการสร้างศรัทธาของประชาชนในพระพุทธรูป
๒. ควรศึกษาการจัดการศาสนสถานเพื่อการเผยแผ่พระศาสนาในปัจจุบัน

บรรณานุกรม

- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. ไก่ชัยคุรุไวฑูรยประภาตถาคตสูตร. กรุงเทพมหานคร: ส่องสยาม, ๒๕๕๔.
- พระครูบริหารกิจจาทร เจ้าคณะอำเภอกุฉินารายณ์ (ธรรมยุต) ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ (เอกสารอัดสำเนา).
- พระครูปลัดวิสุทธิ คุตตชโย. คู่มือการศึกษาพระอภิธรรมชั้นจุฬารามภิกขุ, กรุงเทพมหานคร: บริษัทธนาเพรสจำกัด [Tana Press Co.,Ltd], ๒๕๖๔.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒโน). หลักพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ลงวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๐ (เอกสารอัดสำเนา).
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. พระชินพุทธหำพระองค์. กรุงเทพมหานคร: ส่องสยาม, ๒๕๔๗.
- อภิเดช อาภากร. สูดยอดพระกริ่งยอดนิยม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ จำกัด, ๒๕๕๗.